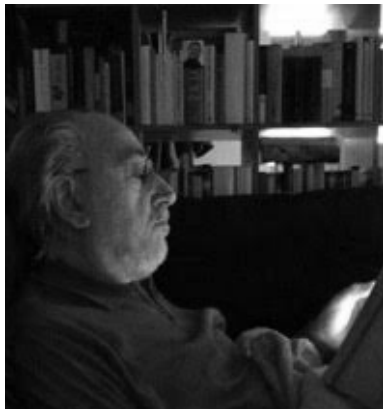

27S: UN PAÍS DIVIDIT; UN PAÍS INGOVERNABLE?

Jaume Bellmunt,

MEMBRE DEL CONSELL ASSESSOR DE LA
FUNDACIÓ CATALUNYA EUROPA

El 27-S ens deixa una fotografia precisa i de gran qualitat democràtica de la realitat política catalana, gràcies a una participació extraordinària del 77% dels cinc milions i mig d'electors. Una fotografia entelada, però, per la distorsió estructural de la democràcia catalana causada per un sistema electoral que consagra una forta desigualtat territorial; i també per la regulació que dificulta extremadament el vot dels residents a l'estranger.

Què ens diu aquesta fotografia?

Ens mostra la complexitat i la diversitat de la societat catalana que requereix lectures diferents i complementàries per aproximar-se a una interpretació fidedigna. Cinc titulars, amb els seus matisos, poden resumir cinc de les lectures possibles: (1) Victòria incontestable de Junts pel Sí a les eleccions al Parlament de Catalunya; (2) El sí a la independència no assoleix el 50% dels vots en les eleccions interpretades com a plebiscitàries, però s'evidencia una majoria de més del 70% favorable a

superar l'*statu quo*; (3) El 27-S projecta encara més incerteses sobre les eleccions generals de desembre; (4) La "nova política" derrota a la "vella política"; i (5) Les esquerres catalanes pateixen una desfeta sense precedents.

(1) Junts pel Sí guanya àmpliament les eleccions, amb 21 punts i 37 escons de distància sobre la segona força. I es troba enfront cinc forces tan diverses i esmicolades que no tenen la possibilitat de construir una alternativa. La feblesa de les altres forces polítiques és la fortalesa de JxSí, a la vegada que la seva fragmentació interna pot ser la seva debilitat.

Perquè el resultat obtingut per JxSí no assegura ni la investidura de Mas ni la governabilitat, vista l'extrema fragmentació partidista del Parlament, amb 10 partits diferents i diversos grups d'independents. Així, al grup de JxSí s'hi apleguen 30 diputats de CDC, 21 d'ERC i 11 independents (entre ells 1 de MES); dins del grup de CSQEP, 4 diputats de Podemos, 3 d'ICV, 2 d'EUiA i 2 independents; més els 10 diputats de la CUP, els 25 Ciutadans, els 16 del PSC i els 11 del PP.

Com tampoc pot amagar-se que darrere de la coalició guanyadora es camufla un nou retrocés de CDC i la incòmoda situació en què queda ERC. Res fa pensar que pugui mantenir-se per gaire temps aquesta situació d'excepcionalitat d'un sistema de partits en reconstrucció.

El 27S ens deixa una fotografia precisa i de gran qualitat democràtica de la política catalana. El resultat confirma una divisió per meitats de la societat catalana en relació a la independència.

(2) El pseudoplebiscit sobre la independència es salda literalment amb una derrota del “Sí” (47,8%), malgrat la insistència de JxSí de fixar com a criteri interpretatiu la majoria absoluta en nombre d'escons (criteri que no és ni acceptat per l'altra candidatura independentista). És un resultat que confirma els pronòstics de la majoria de les enquestes que detecten una divisió per meitats de la societat catalana en relació a la independència. I que no atorga la mínima legitimitat per intentar una declaració unilateral d'independència, com ha reconegut obertament la CUP.

Però tampoc pot afirmar-se que hagi guanyat clarament el “No” a la independència (50,5%), susceptible de lectures divergents, a la vista de l'heterogeneïtat de les candidatures que s'hi oposen. No són el mateix els partidaris d'una “tercera via” (PSC, CSP, UDC) -24,2% i 27 escons- que els partidaris de mantenir l'estatu quo (C's i PP) - 26,4% i 36 escons-. O bé -en la interpretació canònica de l'independentisme oficial i oficiós- els partidaris d'una consulta però no de la independència (CSP i UDC) obtenen un 11,5%, i els contraris a una consulta i a la independència (C's; PSC i PP), un 39,1%.

En tot cas, el més remarcable és que la força electoral adquirida per Ciutadans els situa com a principal grup de l'oposició, amb la particularitat que es tracta d'un partit aliè a la cultura política del catalanisme. És el resultat de la polarització que perjudica les posicions moderades i encongeix l'espai del catalanisme polític tal com l'havíem conegut.

D'altra banda, davant de gairebé dos milions d'electors catalans que donen suport a la independència i de tres milions (un 73%!) que reclamen un canvi en la relació entre Catalunya i Espanya resulta ineludible que els principals actors de la política espanyola donin una resposta política que vagi més enllà de la defensa legalista de l'estatu quo o d'imprecises propostes de reforma constitucional.

(3) També les eleccions catalanes poden interpretar-se com unes primàries de les eleccions generals de desembre, on els quatre principals partits polítics espanyols han temptejat les seves forces amb

El més remarcable és la força electoral adquirida per Ciutadans, un partit aliè a la cultura política del catalanisme. És el resultat de la polarització, que perjudica les posicions moderades i encongeix l'espai del catalanisme polític.

fortuna ben diversa. Ciutadans està en condicions de projectar-se des de Catalunya a competir amb un Partit Popular que encadena un nou fracàs electoral, incapaç de reaccionar i de fer cap proposta per intentar afrontar la qüestió catalana. Podemos punxa a Catalunya (BComú va ser un miratge?), de la mateixa manera que té dificultats d'entesa amb altres grups autònoms a Galícia o a València. I el PSOE surt de les eleccions amb la sensació agredolça que dona la resistència d'un PSC que aguanta un terra electoral mínim, però sense la força necessària per catapultar-lo a les eleccions generals.

I queda la incògnita de què farà JxSí a les generals: es mantindrà la coalició? L'encreuament endimoniat del calendari parlamentari català (constitució de grups parlamentaris, elecció del president i de la mesa del Parlament, investidura del president de la Generalitat) i del calendari de les eleccions generals posarà a prova la consistència del pacte entre CDC i ERC. Tampoc són descartables escenaris més radicals com la no participació d'alguna o de totes les forces independentistes. Com també és possible un comportament més abstencionista d'una part de l'electorat sobiranista.

Tot plegat influirà en una possible lectura de les eleccions generals com a segona volta de les eleccions del 27-S.

(4) En una quarta lectura, la “nova política” ha guanyat a la “vella política”. Emergeixen amb força Ciutadans i la CUP, amb lideratges nous i diferents, que passen d'obtenir un 11% dels vots a un 26%. D'altres forces polítiques convencionals assagen noves fórmules electorals: CDC i ERC es dilueixen en una coalició amb participació de la “societat civil” sobiranista i també amb un lideratge de nou estil;

ICV i EUiA opten per pactar amb Podemos, amb l'esperança -fallida- de reeditar l'èxit de Barcelona en Comú. I totes les forces que mantenen el format convencional no acaben de sortir-se'n: en la seva primera compareixença electoral en solitari UDC és pràcticament liquidada pels electors; el PP és derrotat amb estrèpit, obtenint el pitjor resultat de la seva història electoral a Catalunya; i el PSC -també amb el seu pitjor resultat- es conforma a resistir amb el vot del seu electorat més fidel, però minvant.

(5) Finalment, no pot obviar-se el pessimista resultat del conjunt de les esquerres catalanes, fracturades i enfrontades. Es conjuguen el pitjor resultat de la història del PSC, la punxada de la coalició entre ICV, EUiA i Podemos i la invisibilitat d'ERC, subsumida dins de JxSí. Només l'èxit de la CUP vindria a compensar tants factors negatius. Sense poder comptabilitzar els vots d'ERC, el conjunt de les esquerres suma un 29.8% dels vots, encara que en un exercici de creativitat voluntarista pugui afirmar-se que al nou Parlament hi seuran com a mínim uns 60 diputats d'esquerres. Però res pot amagar la desfeta de les esquerres, manifesta per la incapacitat per fixar -o com a mínim condicionar- una agenda política monopolitzada per la qüestió nacional i, també, per la incompatibilitat entre la visió del món, els projectes i els programes de les esquerres rupturistes i les reformistes.

Què pot concloure's d'aquest escenari dibuixat pels electors?

Pot afirmar-se que les eleccions han clarificat la correlació de forces, però sense un veredicta determinant, projectant, per tant, moltes incerteses polítiques i socials sobre el futur del país.

Avui tenim un país més dividit i polaritzat políticament, ben visible en una fractura territorial entre una Catalunya desconnectada d'Espanya i una Catalunya integrada. Que no vol dir necessàriament que sigui un país més fracturat socialment, però res ens assegura que el manteniment de la tensió política entorn de la independència no impliqui un risc latent de ruptura social i identitària. O el risc d'una profunda frustració si no es verifiquen les grans expectatives generades.

Avui tenim un país més dividit i polaritzat políticament, ben visible en una fractura territorial entre una Catalunya desconnectada d'Espanya i una Catalunya integrada.

Des de l'independentisme s'ha volgut decretar la mort del catalanisme integrador per considerar-lo massa ambigu, tot reivindicant claredat i celeritat ("tenim pressa, molta pressa i ho volem tot!"), amb una fascinació -compartida per Podemos- pel moment rupturista, per l'ara o mai. El resultat ha estat que l'espai del catalanisme s'ha encongit i el que ha guanyat en contundència ho ha perdut en capacitat integradora. De la polarització resultant n'ha sortit beneficiada una força política que és manifestament acatalanista.

Una altra conseqüència de la polarització i de la contracció de l'espai moderat ha estat la destrucció dels ponts de diàleg entre Catalunya i Espanya, amb massa dinamiters a totes bandes i molt pocs enginyers disposats a reconstruir-los. El mot d'ordre -avalat a contracor pel mateix Jordi Pujol- era enterrar Vicens i Vives i Espriu, i a fe que ho han ben aconseguit.

Però potser la conseqüència més greu, per concreta i tangible, és la inestabilitat política que pot generar el nou escenari parlamentari. Avui tenim un país menys governable. Les dificultats per conformar una majoria per tornar a investir el president Mas en són la primera prova. Però, en cas que ho aconsegueixi, es fa molt difícil imaginar quina estabilitat tindrà aquesta majoria per assegurar un suport coherent al govern encarregat de gestionar l'administració pública autonòmica, és a dir, l'estructura d'estat real de la que disposem.

I, encara més, l'extrema fragmentació política fa gairebé inviable construir una alternativa, de manera que l'empat en el plebiscit pot conduir a un bloqueig de la governació del país. És paradoxal

que les agregacions polítiques que serveixen per mobilitzar entorn d'una gran causa esdevinguin estèrils a l'hora de governar.

Un mínim realisme aconsellaria una recapitulació i una rectificació que assumís la impossibilitat de desfer l'empat per la via de la derrota de l'adversari i que l'única sortida transitable seria assajar la via consociativa. Però per fer-la possible és imprescindible una rectificació en la manera de fer política, per reconstruir un esperit de concòrdia civil que permeti un debat públic informat, raonat i tolerant, condició necessària per entrar en el sempre difícil i heroic camí -aquest sí- del diàleg, la negociació i l'acord.

Un acord que no pot estar massa lluny d'aquella aspiració -de la que ens parlava Pasqual Maragall- d'obtenir el reconeixement nacional i el màxim autogovern possible en el marc de les nostres interdependències. Ara que es compleixen 10 anys de l'aprovació parlamentària de l'Estatut, potser no seria forassenyat pensar en una solució que recuperés els seus trets originaris per incorporar-los directament a la Constitució.

I tot això no vol ni presses ni messianismes, però sí una combinació de realisme, audàcia i imaginació.

L'empat en el plebiscit pot conduir a un bloqueig de la governació del país. És paradoxal que les agregacions polítiques que serveixen per mobilitzar entorn d'una gran causa esdevinguin estèrils a l'hora de governar.